

1781-1801 (doktora tezi, 2010), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; a.m.f., "1787-1791 Osmanlı-Rus Savaşı Öncesi Kuzey Kafkasların Tahkimi: Anapa Kalesi", *Karadeniz*, 1/4, Ankara 2009, s. 46; Mahir Aydın, "Kaf Dağı'nda Türk Kalesi", *MÜTAD*, sy. 20 (2009), s. 312; "Anapa", *İA*, I, 431.

CENGİZ FEDAKÂR

ANAWATI, Georges Chehata

(1905-1994)

İslâm'la ilgili
çok sayıda çalışması bulunan
Mısırlı Dominiken rahibi.

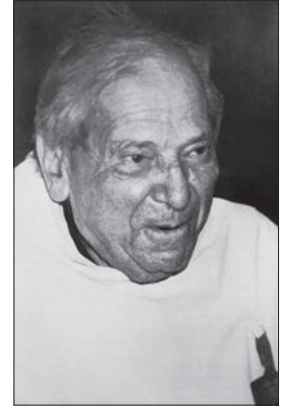
Georges Chehata Anawati (Cürc Şehâte Kanavâtî), Suriye'nin Humus şehriden Mısır'a göç eden Ortodoks hıristiyan bir ailenin sekiz çocuğundan altıncısı olarak 6 Haziran 1905'te İskenderiye'de dünyaya geldi. Haziran 1934'te Dominiken tarikatına katılmak için Fransa'ya gidişine kadar, üç yıllık Beyrut tahsil hayatı ve iki yıllık Lyon ikametinin dışında, doğduğu şehirden ayrılmadı ve otuz yıla yakın bir süreyi tamamen İskenderiye'de geçirdi. Grek Ortodoks olan büyük babası Dâvûd Kanavâtî, Dürzîler'in 1860 katliamında ailesiyle beraber İskenderiye'ye göç etmişti. Suriye'de bir yerleşim merkezi olan Kanavât'tan gelen ailenin adı, Mısır'a yerleşmelerinden sonra Mısırlılar'ın telaffuzuna göre Anawati olmuştur. Georges'un babası Chehata Anawati, Hıdivler döneminde İskenderiye Limanı'ndaki iş yerlerinin üst düzey yöneticisiydi; hizmetleri sebebiyle hıdiv tarafından kendisine "bey" unvanı verilmişti. İskenderiye Grek Ortodoks cemaatinin önde gelenlerinden biri olan Chehata Bey Fransızca, İngilizce ve Arapça bilen, kültürlü, çok ciddi ve sert tabiatlı bir kişiydi. Georges ondan bahsederken, "Evmiz garnizon gibiydi, fakat babam bizi severdi" der. Chehata Bey 1895'te Fransisken rahibelerinin yanında eğitim görmüş Suriye asıllı Marie Tawa ile evlenmiş, altı oğlu ve iki kızı olmuştur.

Yedi yaşında iken İskenderiye'deki Saint Joseph des Frères des Ecoles Chretiennes Koleji'nde öğrenime başlayan Georges, daha sonra Sainte Catherine Koleji'ne geçti; ilk ve orta öğrenimin ardından 1920'de Saint-Jean-Baptiste de la Salle Akademisi'ne girdi; Haziran 1922'de Fransızca matematik bölümünden diploma aldı. 30 Haziran 1921'de henüz on altı yaşında iken Ortodoks ruhban sınıfından sorduğu sorulara yeterli cevap alamayınca ailesinden gizli olarak Katolikliğe geçti; ardından

Cizvit tarikatına girmeyi düşündüyse de ailesi karşı çıktı. Liseden sonra bir yıl İskenderiye'de babasının isteğiyle eczacılık stajı yaptı. 1923'te girdiği Beyrut Saint Joseph Üniversitesi'nden 1926'da eczacı olarak mezun oldu. Daha sonra Lyon'daki Ecole de Chimie Industrielle'e devam etti ve 1928'de kimya mühendisliği diplomasını aldı. İskenderiye'ye dönüp iki doktor kardeşiyle birlikte hem eczahane hem de biyoloji ve kimya laboratuvarı açtı. 1928-1934 arasında bu işle meşgul oldu ve hayatı boyunca kimya ile eczacılık onda bir tutku halinde devam etti.

1932'de meslekî faaliyetinin yanında felsefe ile ilgilenmeye ve müslümanlarla hıristiyanların birbirlerini dinî yönden tanınamaları gerçeği üzerinde durmaya başladı, bu sebeple rahip olmayı düşündü ve Latince öğrenmeye koyuldu. Bir taraftan da Antonin-Dalmace Sertillanges ve Jacques Maritain'in eserlerini okudu. Kendisini Dominiken olmaya teşvik eden, Lübnan asıllı Mısırlı bir Mârûnî olan felsefe profesörü Yûsuf Kerem ile tanıştı. Marie Dominique Boulanger'yi dinleyince kararını verdi, Kahire'de iki Dominiken papazı ile irtibata geçtikten sonra Dominiken olma düşüncesi daha da pekişti. Haziran 1933'te Arapça Mısır bakaloryasını geçti. Diğer taraftan Louis Massignon ile yazıştı ve görüştüğü kişilerin hepsi onun Dominiken tarikatına girme düşüncesini onayladı. 23 Ocak 1934'te tarikat adaylığı için Fransa'ya gitti, 4 Mayıs'ta Coubevie Manastırı'nda Marie-Marcel adıyla rahiplik elbisesini giyip rahip adaylığı dönemine başladı. Bu görevini Amiens Manastırı'nda sürdürdü ve 5 Mayıs 1935'te Province Dominicaine de Paris'de rahiplik yemini etti. Kain'de (Belçika) bulunan Saulchoir teoloji okuluna katıldı. 1935-1937 yıllarında felsefe, 1937-1939 yıllarında teoloji öğrenimi gördü. 16 Temmuz 1939'da papaz rütbesini aldı. Saulchoir Manastırı'nın başında bulunan papaz Marie Dominique Chenu ile irtibat kurması Anawati'nin nihai hedef belirlemede etkili oldu. 1939 Temmuz sonunda Saulchoir Manastırı, Paris banliyösündeki Etoiles'e taşınınca Anawati teoloji çalışmalarını Mayıs 1940'a kadar orada sürdürdü. Daha sonra Saint Alban-Leyse'e giderek çalışmalarına orada devam etti ve "St. Thomas'da Yaratılış Measelesine Katkı" adlı tezini verip Dominiken tarikatının manastırlarında teoloji dersi verme statüsü kazandı.

27 Ekim 1941'de üç yıl kalacağı Cezayir şehrine gitti, Institut des Langues Orientales de l'Université d'Alger'deki Arapça

Georges
Chehata
Anawati

bölümünde 2 Haziran 1943'te lisansını tamamladı. Bu vesileyle enstitüdeki Arap dilcilerinden Robert Brunschvig, Marius Canard, Georges Marçais, Henri Peres, Jean Cantineau ve E. Lévi-Provençal ile irtibat kurdu. Anawati'nin 1941-1944 dönemi oldukça verimli geçti. Bu dönemde birçok müslüman şahsiyetle tanışıp görüştü. 1944'te Institut Français d'Archéologie Orientale du Caire'in (IFAO) Cezayir şehrindeki Mısır ataşeliğine tayin edildi. Bu süre içinde *l'Afrique dominicaine* dergisinin redaktörlüğünü üstlendi. Asıl önemlisi Louis Gardet ile (Andre-Marie Gardet) olan iş birliği bu dönemde başladı ve Gardet'nin 1986'da ölümüne kadar devam etti. Anawati Cezayir'in Vehrân (Oran) şehrinde bulunan Fraternité d'El-Abiodh Sidi Cheikh adlı kurumda Louis Gardet ile tanıştıktan sonra çeşitli kelâm ve tasavvuf eserlerini tercüme edip açıklamaya koyuldu. Bu beraberliğin ilk ürünü *Introduction à la théologie musulmane: Essai de théologie comparée* (Paris 1948) adlı eserdir.

Anawati'nin henüz ataşe iken 1944 yılında geldiği Kahire Dominikenleri'ne ait ev o tarihte Kudüs Kitâb-ı Mukaddes Okulu'na bağlı iken 8 Kasım 1952'de Province Dominicain de France'a bağlandı. Anawati Kahire'ye gelince Dominique Boilot, Jacques Jomier, Serge de Laugier de Beau-recueil, Angel Cortabarria Beitia ve Guy Monnot kendisine katıldı. 7 Mart 1953'te Institut Dominicain d'Etudes Orientales du Caire (IDEO) kuruldu ve ertesi yıl bu enstitünün *Mélanges de l'Institut dominicain d'études orientales du Caire* adlı (MIDEO) süreli yayınının ilk sayısı neşredildi. Anawati, 1944-1953 yıllarında Kahire Dominikenleri çalışma ekibinin yönetilmesinden sorumlu oldu. 1953-1984 arasında Institut Dominicain d'Etudes

Orientales du Caire'in direktörlüğünü, daha sonra da ölünceye kadar bu kurumun başkanlığını yaptı. Kahire Dominikenleri evi de Charles Kuentz, Yûsuf Kerem, Fuâd Seyyid, Tâhâ Hüseyin, Ahmed Emîn ve İbrâhim Medkûr'dan destek gördü.

Kahire'ye geldikten sonra çok yönlü bir faaliyet içine giren Anawati, ilk olarak meslektaşları J. Jomier ve Beaurecueil ile birlikte Arap kültürüyle ilgili bir kütüphaneye kurmaya başladı. Louis Gardet ile Cezayir'deki iş birliğini Kahire'de de sürdürdü. Bâcûfî'nin, İbrâhim el-Lekânî'ye ait *Cevheretü't-tevhîd* adlı manzum akaid risâlesine yazdığı şerhin tercümesi ve *Introduction à la théologie musulmane*'in (Paris 1948) hazırlanması bu dönemde gerçekleşti. 1949'da gittiği İstanbul'da üç ay kaldı, İstanbul kütüphanelerinde Arapça yazmaları araştırdı. Bu arada A. Süheyl Ünver'in yardımıyla İbn Sînâ'nın *eş-Şifâ'* ve *el-Kânûn* adlı eserlerinin yazma nüshalarına ulaştı; Kahire'ye dönüşünde *Essai de bibliographie avicennienne* adlı eserini neşretti (Kahire 1950). İstanbul ziyaretinden bir yıl sonra ders vermek üzere davet edildiği Montreal'de 7 Mart 1950'de doktor unvanını kazandı.

Kahire'de müslüman ve hıristiyanlardan oluşan İhvân-ı Safâ adlı topluluğa girdi, bu topluluğun dağılması üzerine İha ed-dîni isimli derneğin kurucuları arasında yer aldı. Daha Montreal'de iken İbn Sînâ'nın Tahran'da 1886'da basılan *eş-Şifâ'*sının Fransızca çevirisine başladı, bu eserin 1-5. kitaplarının tenkitli neşrini Saîd Zâyed'le birlikte gerçekleştirdi (Kahire 1960). Anawati'nin İbn Sînâ üzerinde bu kadar çok durmasının sebebi, hem İbn Sînâ'nın müslüman ülkelerindeki felsefenin tipik temsilcisi olması hem de kendisinin Saint Thomas d'Aquin'in Arapça kaynaklarına dair çalışma arzusuydu. İbn Sînâ dışında klasik Arap kültürel mirası alanıyla da meşgul olan Anawati'nin *Mélanges de l'Institut dominicain d'études orientales du Caire*'in birinci sayısından itibaren neşre başladığı Mısır'da basılan Arapça eserler katalogu, sonunda 650 sayfalık *Bibliographie des ouvrages arabes imprimés en Egypte* adlı eseri meydana getirdi. 1950'li yıllarda Kahire'deki bu enstitü âdeta bilim adamlarının bir buluşma yeri haline geldi. Nitekim Louis Massignon'dan Tâhâ Hüseyin ve Necîb Mahfûz'a, Kâmil Hüseyin'den M. Henri Laoust'a, Mahmûd el-Hudayrî'den Jacques Berque ve Roger Arnaldez'e kadar pek çok kişi bu merkezde bulunarak Anawati ile görüştü.

Ortaçağ Arap felsefesi uzmanlığından önce meslek hayatına eczacı ve kimyager olarak başlayan Anawati, 1953'te Kahire'de toplanan Arap Eczacılar Kongresi'ne katıldı ve İbn Sînâ'nın tıp alanındaki katkısına dair bir tebliğ sundu. Bunun üzerine İskenderiye Eczacılık Fakültesi dekanı kendisini İskenderiye Üniversitesi'nde eczacılık tarihi konusunda bir seri konferans vermeye davet etti. Daha sonra *Târîhu's-şaydele ve'l-aşkâkir fi'l-ahdi'l-kadîm ve'l-aşri'l-vasi't* (Kahire 1959) adlı eserini kaleme aldı.

19 Temmuz 1963'te Roma'ya giden Anawati, Papa XXIII. Jean'ın yerine 21 Haziran'da papa seçilen VI. Paul'un açtığı II. Vatikan Konsili'nin ikinci oturumunda hazır bulundu. Bu konsilde Hıristiyanlık dışı dinlerle ilgili karar alınmasında, Nostra Aetate Deklarasyonu'nun hazırlanmasında etkili oldu. 1964'te Washington Georgetown Üniversitesi'nden gelen İslâm Felsefesi Kürsüsü'yle ilgili teklifi reddetti ve on sekiz aylık Roma ikametinin ardından Kahire'ye döndü. Vatikan Konsili'nin İslâm'a dair deklarasyonunun hıristiyan dünyasında tartışılmasına katkıda bulundu. 1967 Eylülünde Los Angeles'taki Kaliforniya Üniversitesi'nde ders vermeye başladı ve on yıl boyunca derslerini sürdürdü. Bu arada çeşitli toplantı ve kolokiyumlara katıldı. 1978'de Belçika'daki Louvain Katolik Üniversitesi İbn Sînâ ile ilgili çalışmaları sebebiyle kendisine fahri doktor unvanı verdi.

Dinler ve kültürler arası problemlerle uğraşan Anawati, II. Vatikan Konsili'nden sonra İslâm-hıristiyan diyalogu toplantılarının öncülerinden biri oldu. Ocak 1977'de Enver Sedat'tan Bilimler ve Sanatlar madalyası, 1980'de Legion d'Honneur, 1984'te Mısır Enstitüsü madalyası, 1984'te Washington'daki Amerika Katolik Üniversitesi'nce verilen şeref doktoru unvanını aldı. 28 Ocak 1994 tarihinde, Saint Thomas d'Aquin'e tahsis edilen günde Kahire Dominiken Manastırı'nda ölen Anawati Kahire'de bulunduğu süre içinde Manastır Kilisesi'ndeki âyinlere mutlaka katılırdı. Araştırmacı ve bilgin olan Anawati teoloji, felsefe, kimya, bilimler tarihi konularında çok sayıda eser, 350'den fazla makale, dinler ve kültürler arası raporlar yazmıştır. Ömrünün son aylarında kelâma dair tamamlamayı düşündüğü eserinin redaksiyonunu takip edebilmek için bilgisayar kullanmayı öğrenmeye başlamıştı. Anawati hiçbir konuya karşı ilgisiz değildi ve her konuyu ciddi biçimde ele alırdı. Dört

yıl Montreal, on yıl Los Angeles üniversitelerinde misafir hoca olarak ders okumuş, Mısır'da birçok ders ve konferans vermiştir. Hayatının sonuna doğru uzun süredir düşündüğü bir projeyi gerçekleştirmeye koyulmuştur. Bu Louis Gardet ile başladığı, üç eserden oluşan projeydi. İlk Louis Gardet ile müştereken hazırladıkları *Introduction à la théologie musulmane*'dir. İkinci eser, L. Gardet'nin yazdığı ve 1967'de neşredilen *Dieu et la destinee de l'homme* adını taşıyordu. Serinin üçüncü kitabı Anawati'nin hazırlayacağı "Dieu, existence, attributs et noms" adlı eseri, fakat bu gerçekleşmemiştir. Almanya'da Rütten'de 2000 yılında onun adıyla anılan (Georges-Anawati Stiftung) ve müslüman-hıristiyan ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan bir vakıf kurulmuştur.

Eserleri. Anawati, Arapça metinlerin neşri, bibliyografya, İslâm felsefesi ve Ortaçağ Latin felsefesiyle ilişkisi, bilimler tarihi ve özellikle Araplar'da tıp, eczacılık ve kimya tarihi, kelâm ve mukayeseli ilâhiyat, tasavvuf ve mukayeseli mistisizm, dinler ve kültürler arası ilişkiler gibi çeşitli alanlarda eser vermiştir. On biri kendine ait, yirmisi müşterek olmak üzere otuzu aşkın eseri, altı adet Arapça metin neşri, 353 makalesi vardır. Kolokiyumlarda sunduğu tebliğler Ortaçağ Arap felsefesi, tıp ve eczacılık tarihi, İslâm-hıristiyan diyalogu çalışmalarının önemli bölümünü teşkil eder. Bunun dışında bilhassa *Mélanges de l'Institut dominicain d'études orientales du Caire*, bir kısım sözlük ve ansiklopediler için çok sayıda yazı ve madde kaleme almıştır.

Telif ve Tercüme: *el-Kenîse el-hayye* (Dârüsselâm, Kahire 1949); *Mü'ellefâtü İbn Sînâ: Essai de bibliographie avicennienne* (Kahire 1950); *Trois traductions françaises de textes philosophiques arabes: el-Kitâb fi'l-hayr el-mahz; les quatre premières questions de al-Ghazâlî, Tehâfütü'l-felâsife, La quatrième question d'Ibn Rushd, Tehâfütü't-Tehâfüt* (Fr. trc. Montreal 1950); İbn Sînâ, *Al-Shifa, la métaphysique (Al-İlahiyyât)* (Fr. trc. I-III, Montreal 1952); *Târîhu's-şaydele ve'l-aşkâkir fi'l-ahdi'l-kadîm ve'l-aşri'l-vasi't* (Kahire 1959); *Etudes de philosophie musulmane* (Paris 1974); *Mü'ellefâtü İbn Rüşd* (Cezayir 1978); İbn Sînâ, *La métaphysique du Shifâ'* (Fr. trc. G. C. Anawati, I-II, Paris 1978-1985); *Al-Masihîyya wa-l-haçdara al-arabiyya* (Beyrouth 1983; Kahire 1992); *Introduction à la théologie*

musulmane: Essai de théologie comparée (Paris 1948, 1970, 1981, Louis Gardet ile birlikte; Subhî es-Sâlih – Ferîd Cebr eseri *Felsefetü'l-fikri'd-dîni beyne'l-İslâm ve'l-Mesîhiyye* adıyla Arapça'ya tercüme etmiştir, İslâm ve Hıristiyanlık'la ilgili eklerle birlikte, I-III, Beyrut 1967-1969, 1978-1983); *Bibliographie des ouvrages arabes imprimés en Egypte en 1942, 1943 et 1944* (Kahire 1949, Charles Kuentz ile birlikte); *Kitâbü'n-Nefs: De Anima* (Aristo'nun *De Anima* adlı eserinden, Kahire 1949, Fuâd el-Ehvânî ile birlikte); *İbrâhim el-Bâcûrî, Glose sur la jawharât al-tawhîd, poème théologique d'al-Laqanî* (Fr. trc. Tunis 1951, L. Gardet ile birlikte); *Mystiques musulmanes: Aspects et tendances, expériences et techniques* (Paris 1961, 1968, L. Gardet ile birlikte); *Târîhu's-şaydele 'inde'l-'Arab* (Kahire 1976, Hifnî Saber ve Abdülhalîm Müntasır ile birlikte); *Tendances et courants de l'Islam arabe contemporain* (München 1982, Maurice Bormans ile birlikte); *Medical Manuscripts of Averroes at El Escorial* (Cairo 1986, Paul Ghalioungui ile birlikte).

Neşir: İbn Sînâ, eş-Şifâ' el-Manţık: el-Medhal (Kahire 1952, Mahmûd el-Hudayrî – Ahmed Fuâd el-Ehvânî ile birlikte); *el-Maḳûlât* (Kahire 1959, Mahmûd el-Hudayrî v.dğr. ile birlikte); *eş-Şifâ' el-İlâhiyyât* (Kahire 1960, Saîd Zâyid ile birlikte); *eş-Şifâ' et-Tabî'iyyât: en-Nefs* (Kahire 1975, Saîd Zâyid ile birlikte); *Kâdî Abdülcebâr, el-Muḡnî* (VI/2, Kahire 1963); *Resâ'ilü İbn Rüşd et-ḫubbiyye* (Le Caire 1987, Saîd Zâyid ile birlikte) (Anawati'nin eserlerinin geniş bir listesi için ayrıca bk. "Bibliographie du Père Anawati", *MIDEO*, XXII [1995], s. 26-56).

BİBLİYOGRAFYA :

R. Morelon, *Le Père Georges Chehata Anawati, dominicain, 1905-1994: Parcours d'une vie*, Le Caire 1996; Jean-Jacques Pérennès, *Georges Anawati*, Paris 2008; a.mlf., "Georges C. Anawati (1905-1994): Un chrétien égyptien devant le mystère de l'Islam", *Reviews in Religion and Theology*, XVII/2, London 2010, s. 230-232; "Georges Chehata Anawati", *MIDEO*, XXII (1994), s. 1-56; Cl. Gilliot, "Georges Chehata Anawati, o.p.", *JA*, CCLXXXII (1994), s. V-IX; a.mlf., "Père Georges Chehata Anawati (1905-1994). Non solum in memoriam", *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée*, sy. 68-69, Aix-en-Provence 1993, s. 279-288; H. Teissier, "In Memoriam Georges C. Anawati", *Islamochristiana*, XX, Roma 1994, s. 1-5; R. Perez, "Georges C. Anawati (1905-1994): l'homme et l'œuvre", a.e., s. 17-22; "Bibliographie du Père Anawati", *MIDEO*, XXII (1995), s. 26-56.

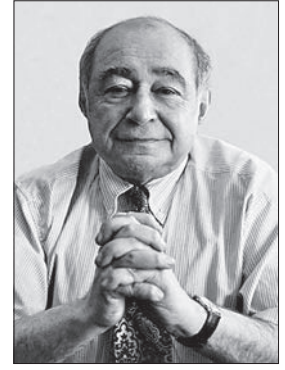
ÖMER FARUK HARMAN

AND, Metin (1927-2008)

**Tiyatro tarihi
ve Osmanlı tasvir sanatlarına dair
araştırmalarıyla tanınan
bilim ve kültür adamı.**

17 Haziran 1927 tarihinde İstanbul'da doğdu. Asıl adı Metin Tevfik'tir. Bankacı olan babası Reşid Bey Rodos, annesi Seniha Hanım Vidin kökenlidir. Çavdar olan soyadı, liseyi bitirdikten sonra büyük dayısı Cenab ve Sevda And ailesinin evlâtlığı olduğundan And olarak değişmiştir. 1946'da Galatasaray Lisesi'ni, 1950'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Lise yıllarında babasının desteğiyle müzik ve tiyatro ile yakından ilgilendi. İstanbul Belediyesi Konservatuvarı'nda Ferdi von Statzer ve Cemal Reşit Rey'in derslerine dışarıdan devam etti. Uluslar arası ekonomik hukuk dalında yüksek lisans eğitimi için gittiği İngiltere'de müzik ve tiyatro üzerinde çalışma isteği ağır bastığından bu alanda yoğunlaştı. Bir süre Almanya'da iş tecrübesi edinmek amacıyla staj gördü. 1953'te Türkiye'ye dönünce özel sektörde çalışmaya başladı. Bir yandan da daha önce birkaç deneme ile başladığı müzik, bale, opera, tiyatro ve edebiyat konularında yazılar yazmaya devam ediyordu. *Türk Folklor Araştırmaları* (1949-1980), *Hisar* (1950-1980), *Müzik Görüşleri* (1951), *Pazar Postası* (1953-1954), *Forum* (1954) ve *Ulus* (1955) ilk dönem yazılarının çıktığı yayınlardır.

Rockefeller Vakfı'nın bursuyla bale, opera ve tiyatro eğitimi için New York'a gitti, aynı vakfın imkânlarıyla Londra'da bulundu. Bir süre *Forum* dergisini ve yayınlarını yönetti. Kuruluşundan itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü'nde (daha sonra Tiyatro Kürsüsü / Tiyatro Bölümü) otuz yılı aşkın bir süre öğretim görevlisi ve öğretim üyesi olarak çalıştı. "Meşrutiyet Çağı Siyasal, Hukuksal ve Toplumsal Düzeninin Türk Tiyatrosuna Etkisi" adlı teziyle doktor (1969), "Osmanlı Tiyatrosu" başlıklı teziyle doçent (1975), "Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu" adlı takdim teziyle profesör (1980) oldu. 1994'te emekliye ayrıldı. Ardından yurt içi ve yurt dışında konuk öğretim üyesi sıfatıyla birçok üniversitede ders verdi. Gençliğinden beri gezdiği yerlerde bulunan arşiv ve kütüphanelerde araştırmalar yaparak bilgi ve belge toplama özen gösterdi. Türk tiyatrosunu ve özellikle geleneksel Türk tiyatrosunu tanıtan basılmış kitaplarının yeni basımıyla ve yeni kitapların

Metin And

hazırlanmasıyla meşgul olan Metin And 30 Eylül 2008'de Ankara'da kalp krizi sonucu öldü ve İstanbul'da Yeni Topkapı Mezarlığı'nda gömüldü.

Evinin bodrumundaki sandıklardan çıkarılıp yok edilen yazmalar arasında yer alan eserler, XIX. yüzyılın son çeyreğinden XX. yüzyılın ilk çeyreğinin sonuna kadar altmış yıllık bir dönemde Türk tiyatrosu adına sergilenen oyunlar Mahmud Yesâri, Halit Fahri Ozansoy, Ahmed Midhat Efendi, İ. Galip Arcan, Celâl Sahir Erozan, Yusuf Ziya Ortaç, Vedat Örfi Bengü, İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci, Mehmed Rauf, Ercümen Ekrem Talu, Bahâ Tevfik, Sermet Muhtar Alus, İskender Fahreddin Sertelli, Reşat Nuri Güntekin, Selâmi İzzet Sedes gibi isimlerle Ahmed Şefik, Mehmed Reşad, Mustafa Âtîf, Mehmed Rifat, Hayri Muhiddin, Muhiddin İzzet, Enver Kemal, Memduh Suad, Tayyibzâde M. Sezâi, Enver Ziyâ, Giritli Fahri, Neşet Kâmil, Müfid Râtib, Sezâi Nâmîk, Müçteba Salahaddin, Mehmed Sâdık, Hasan Bedreddin, Fahrünnisâ Fahreddin gibi bugün pek hatırlanmayan yazarların imzalarını taşıyordu. Bu kaynakların ziyan olmasının, Türk tiyatro tarihinin yazılması ve özellikle kendi araştırmaları bakımından olumsuz sonuçları görülmüştür.

Metin And gölge oyunu, kukla, meddah, seyirlik köy oyunları, geleneksel Türk tiyatrosunun kökeni ve yüzyıllar boyunca geçirdiği evreler üzerine dünyada yankı uyandıran çalışmalar yapmış, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e modern Türk tiyatrosunun tarihiyle ilgili eserler kaleme almıştır. Bunların yanında Ermeni, Rum ve Bulgar sanatçı ve yazarlarının Osmanlı tiyatrosuna katkılarını ele aldığı araştırmalarıyla, illüzyon sanatının Türkiye'de ve dünyadaki durumunu irdelediği kitaplarıyla, Osmanlı şenliklerinin gösterim ve tasvir sanatları bakımından incelenmesinde, muharrem tâziyelerinden yüzyıllar boyunca gelişerek ortaya çıkan gösterilere, Türk imajının dünya bale ve opera tarihindeki